MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Sisä-Savossa eniten pyrkyä uusajatteluun
PÄÄKIRJOITUKSEN OTSIKKO SAVON SANOMISSA

Terveydenhuoltoon tarvitaan tasa-arvoa

Suomalainen kuntakenttä on ollut jo vuosia sekaannuksen vallassa. Edellisen hallituksen aloittamaa Paras-hanketta on seurannut pääministeri Jyrki Kataisen (kok.) johtaman hallituksen ajamat suuret kunta- ja sote-uudistukset.

Uudistusten ympärillä käytävän keskustelun perusteella voisi päätellä, että kaikki ongelmat johtuvat erityisesti pienistä kunnista ja niiden tehottomuudesta.

Kuntien ongelmien taustalla on kuitenkin sosiaali- ja terveysmenojen jatkuva paisuminen. Niiden supistaminen ei onnistu kuntarakennetta muuttamalla, vaan muutoksia pitää tehdä nimenomaan terveydenhuollon järjestämisessä.

Huolimatta siitä, että kulut ovat jatkuvasti kasvaneet, palvelujen saatavuus on julkisessa terveydenhuollossa heikentynyt. Kolmannes suomalaisista joutuu odottamaan pääsyä lääkärin vastaanotolle vähintään viisi viikkoa. Suomi on tässä asiassa OECD-maiden häntäpäässä.

Kaikki eivät kuitenkaan joudu jonottamaan, koska työterveyshuolto ja yksityiset lääkäriasemat huolehtivat niistä, joilla on työpaikka tai varaa käyttää yksityisiä palveluja. Kysymys on ennen kaikkea kansalaisten tasa-arvoisuudesta, mutta myös järjestelmän tehottomuudesta.

Nykyisenkaltaisen kolminkertaisen järjestelmän ylläpitäminen on kallista ja lisää epätasa-arvoa. Toiset saattavat olla yhtä aikaa kolmen päällekkäisen järjestelmän piirissä, kun toiset jonottavat terveyskeskuslääkäriin viikkoja.

Näin siitä huolimatta, että lääkärien määrä kasvoi 24 prosenttia vuodesta 2000 vuoteen 2010. Nykyisen järjestelmän ongelmista kertoo, että samaan aikaan lääkärien määrä terveyskeskuksissa väheni kolme prosenttia.

Yksityisten terveysyritysten määrä ja koko ovat kasvaneet. Viime vuonna 20 suurimman terveysyrityksen liikevaihto oli jo lähes 1,6 miljardia. Kasvuvauhti on ollut kovaa ja sen ennakoidaan jatkuvan edelleen. Tämän vuoden liikevaihdoksi arvoidaan 1,8 miljardia euroa. Terveyspalveluja tarjoavista terveysyrityksistä merkittävä osa on ulkomaisessa omistuksessa.

Vaikka terveydenhuollon kustannukset ovat kasvaneet nopeasti, on niiden osuus Suomen bkt:stä pohjoismaiden pienin. Menot asukasta kohti ovat Suomessa noin 3 400 euroa, Tanskassa menot ovat 4 400 euroa ja Ruotsissa noin 4 000 euroa asukasta kohti. Myös julkisen rahoituksen osuus terveydenhuoltomenoista on Suomessa alhaisin.

THL:n ylijohtajan Marina Erholan mielestä nykyinen terveydenhuoltojärjestelmä suosii hyvätuloisia.

Merkittävin ero esimerkiksi Ruotsiin on järjestämisvastuussa. Suomessa kunnat vastaavat erikoissairaanhoidosta, perusterveydenhuollosta ja sosiaalihuollosta. Ruotsissa 20 maakäräjäaluetta vastaavat sekä erikoissairaanhoidosta että perusterveydenhuollosta. Kunnilla on vastuu sosiaalihuollosta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) julkaisi eilen oman mallinsa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä tulevaisuudessa. Mallin perustana on 12–30 sote-aluetta, joilla olisi vastuu palvelujen järjestämisestä. THL:n kanssa samansuuntaista mallia on esittänyt myös Sitra.

Samalla lisättäisiin asiakkaiden valinnanvapautta niin, että hän saisi itse valita kenen palveluja käyttää. Valinta ei olisi kiinni asiakkaan varallisuudesta, koska raha seuraa asiakkaan mukana. Valinnanvapautta lisäisi myös, että palvelujen tuottaja voisi olla kriteerit täyttävä yksityinen tai julkinen taho tai kolmannen sektorin toimija.

Sote-uudistuksella on kiire eikä sillä ole THL:n mallissa mitään tekemistä kuntajaon kanssa. Hallituksen on syytä kuunnella asiantuntijoita.

> **Kolmannes joutuu odottamaan pääsyä lääkärin vähintään viisi viikkoa.**

Helcom vaativana

Torstaina Kööpenhaminaan kokoontunut Itämeren suojelukomissio Helcom nostaa tikun nokkaan Itämeren alueen viljelijät. Heiltä vaaditaan jälleen suurinta ravinnepäästöjen vähentämistä (MT 2.10.).

Moittimisen sijaan maataloutta sopisi välillä kiitelläkin.

Suomalaisessa maataloudessa ravinteiden käyttöä on vähennetty jo siinä määrin, että päästöjä vesistöihin ei voi käytännössä suuria määriä syntyäkään. Maatalouden piikkiin kirjataan kuitenkin sujuvasti muun muassa vesistöjen sisäistä kuormitusta sekä luonnon omaa huuhtoumaa.

Helcomin maataloudelle asettamat tavoitteet ovat epärealistiset. Ne eivät huomioi maatalouden varsinaista tehtävää eli ruuantuotantoa.

Suojelukomissio Helcom syntyi osana Helsingin sopimusta, jossa Itämeren rantavaltiot sitoutuivat vähentämään kuormitusta kaikista päästölähteistä. Maatalous on hoitanut ja tulee hoitamaan osansa.

On vastoin Helsingin sopimuksen henkeä vyöryttää suojeluvastuu pelkästään maatalouden harteille. Yhtä epäonnistunut oli ympäristöministeri Ville Niinistön lausunto (HS 1.10.), jonka mukaan kaupunkien jätevesien puhdistamisessa ei olisi enää tehostamisen varaa.

Luonnon lisäksi Itämerta kuormittavat sen rantavaltioissa asuvat ihmiset. He tarvitsevat ruokaa, ja päästöjä syntyy sekä ruuantuotannossa että ruuan läpäistessä ihmisten elimistön.

Maatalouden painostus johtuu siitä, että yhteisen maatalouspolitiikan uudistusta viimeistellään parhaillaan. Suojelun lobbaus kohdistuu politiikan ympäristöehtoihin.

Viljelyn päästöihin voidaan vaikuttaa, mutta keinojen on perustuttava tietoon ja realismiin. Nopeimmin merta auttaisi sen rannoilta ”yllättäen” löytyneiden fosforivuorten kaltaisten jättipäästöjen poistaminen sekä edelleen puhdistamattomina mereen päätyvien jätevesien pysäyttäminen.

VIERASYLIÖ

Hirvien laiduntaminen metsissä yksipuolistaa puulajien kirjoa

Hirvi on kasvanut Suomen toiseksi tärkeimmäksi laiduneläimeksi.

Nautoja meillä on 900 000 päätä, vasikat mukaan lukien. Ne tuottavat teuraslihaa 80 miljoonaa kiloa vuodessa. Hirviä on 115 000, vasat mukaan lukien. Hirvi tuottaa vuodessa 7–8 miljoonaa kiloa lihaa.

Kolmanneksi tärkein on poro. Niitä on 300 000 kappaletta, mutta niiltä saamme teuraslihaa vain runsaat kaksi miljoonaa kiloa vuodessa.

Metsälaidunnus huomaamatta takaisin

Hirvi toi 1900-luvulla metsälaidunnuksen takaisin. Sata vuotta sitten nautakarjakin laidunsi kesät lähes pelkästään metsissä, rannoilla tai ahoilla, ja vain poikkeustapauksissa pelloilla.

Naudasta poiketen hirven hoito perustuu yhteislaitumiin, eräänlaisiin jokahirven oikeuksiin. Se on suorasukaisempaa kuin kehitysmaiden karjatalous. Afrikassa karja syö vain yhteismailla; meillä hirvi syö myös perhemetsissä.

Vaikka puun kasvattajat ja metsästäjät käyvät ajoittain kiistaa metsälaitumista, hirvi lienee tullut niille jäädäkseen. Siitä ovat yksimielisiä ne 100 000 kaikkiin ammattiryhmiin ja puolueisiin kuuluvaa hirvenpyytäjäämme, jotka korjaavat syksyisin perheelleen teuraslihaa, 70–80 kiloa kukin.

Kesällä hirvi laiduntaa ketään haittaamatta metsän ruohoja, pensaita ja lehtipuiden vesoja. Puista halutuimpia ovat koivut, haavat, pihlajat, pajut ja esimerkiksi lounaisrannikolla leviämistä yrittävä tammi.

Talvi on ongelma. Silloin hirvi syö puista arvokkainta, mäntyä. Ja männyn taimikossa hirvi syö mieluiten sahapuun varhaiselle laatukasvulle tärkeintä osaa, latvuksia.

Männyn lisäksi hirvi riipii silmuja ja latvuksia lumirajan ylittäneistä koivuista. Kuusta, ja siitäkin lähes pelkästään kuorta, hirvi syö vain ani harvoin.

Kuusi ja hirvi sopivat yhteen

Parhaiten hirven metsälaidunnus sopii kuusen uuteen biotalouteen. Se on 2000-luvulla yleistynyt menetelmä, missä kuusta voi viljellä kuusen perään.

Kun avohakkuussa korjaa sahalle menevien tukkien lisäksi energiaksi päätyvät kannot, hakkuualalta vähenee juurikääpä eli maannousema. Muokattuun ja muistakin hakkuutähteistä siivottuun maahan voi istuttaa välittömästi uudet, nopeakasvuiseksi jalostetut kuusentaimet.

> **Männyn biotalouteen hirvi ei taimikonhoitajaksi käy.**

Kantojen maata tervehdyttävä nosto mahdollistaa sen, että enää kuusta ei tarvitse vaihtaa väkipakolla koivuun joka toisella kasvatuskierrolla.

Hirvi saa laiduntaa kuusen sekaan nousevat koivut. Kuusen taimikonhoidon kustannukset alenevat.

Kuusen ja hirven yhdistävä biotalous etenee jo. Sen näkee metsänviljelyn tilastoista.

Vielä 1980-luvun puolivälissä maassamme viljeltiin (istuttamalla ja kylvämällä) eniten mäntyä, 75 prosenttia koko alasta. Vuonna 1992 viljelyn kirjo oli parhaimmillaan: mäntyä 51, kuusta 32 ja koivua 17 prosenttia. Vuonna 2005 kuusi otti viljelyn vallan 49 prosentilla. Mäntyä oli 48 prosenttia, ja loput kolme prosenttia koivua. Sen jälkeen kuusta on viljelty yli puolet koko vuotuisesta alasta.

Etelä-Suomessa kehitys on selvin. Esimerkiksi Häme-Uusimaan metsäkeskuksen alueella kuusen osuus oli 81, männyn 11 ja koivun 8 prosenttia metsänviljelyn alasta vuonna 2011.

Männyn biotalouteen hirvi ei taimikonhoitajaksi käy. Metsänhoito ei ole keksinyt riittävän yksinkertaista menetelmää, millä hirvi saataisiin valikoimaan ruokansa niin, että se söisi taimikoissa vain koivua ja välttelisi männyistä ainakin latvuksia.

Vallitsevan metsänhoidon opin mukaan raivaussahurin on katkottava männyn taimikoista kaikki lehtipuut, ja annettava metsikön kasvaa alkuvaiheessaan mahdollisimman puhtaana männikkönä. Silloin männyn versot ovat vahvoja, niiden fenolipitoisuus nousee, ne kitkeröityvät eivätkä enää kelpaa hirvelle.

Jos koivua kasvattaa männyn taimien seassa, männyn versot jäävät hennommaksi, niissä on vähemmän fenoleita, ja ne maittavat hirvelle.

Puulajien kirjo kapenee

Hirvi kuusettaa parhaillaan Suomea. Samalla talousmetsiemme biodiversiteetti kapenee. Lisäksi puulajien kirjoa kurittaa männyn taimikoiden raivaussahuri, pitääkseen hirvet niistä pois.

Puun tuottajat ovat sopeutumassa kuusettumiseen, koska kuusen kysyntä ja hinta sekä tukkina että paperipuuna ovat parhaasta päästä. Koivutukin kantohinta puolestaan heikkenee vuosittain kuuseen verrattuna.

Laadukkaan vanerikoivun kasvatukselle ei näytä olevan enää sijaa hirven, kuusen ja biotalouden kolminaisuudessa. Jatkossa koivua istutettaneen entistäkin vähemmän.

Muiden hirvelle maittavien lehtipuiden menekki on taas niin heikko, että niille ei edes ilmoiteta kantohintaa. Tuskin kukaan perhemetsäläinen istuttaa enää esimerkiksi haapaa myyntipuuksi.

Kansallismaisema muuttuu jälleen

Hirven jo viime vuosisadalla aloittama ja 2000-luvulla jatkama Suomen kuusettaminen kuuluu metsätaloutemme suuren linjan muutoksiin. Kansallismaisemassa siihen verrattavia vaiheita ovat olleet kaskeaminen 1700-luvulla, tervanpoltto 1800-luvulla ja metsäojitus 1900-luvulla.

Hirven laiduntaminen on noussut arvoonsa. Mutta minkä metsiemme maisemassa ja biodiversiteetissä tällä vuosisadalla menetämme, sen laskemme voittavamme jokasyksyisen hirvisaaliin myötä perheiden luomuruokana.

VELI POHJONEN
Kirjoittaja on maatalous- ja metsätieteiden tohtori.

PÄIVÄN KUVA

ARI AHLFORS

Hiiripöllön hypnoottinen katse

Tämä hiiripöllö tuijotti hiiriä ja myyriä Orimattilassa. Samalla alueella on liikkunut toinenkin pöllö.
Hiiripöllö saalistaa päivisin. Se pesii Pohjois-Suomessa mutta vaeltaa syksyisin etelään.
Lintu päivystää mielellään näkyvällä paikalla, josta se näkee kauas. Usein sen näkeekin langalla, tolpan nokassa tai puun latvassa.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: SARI PENTTINEN

Hiihtokeskukset ovat yhtä kuin Lappi

Me lähdetään Lappiin lomalle! Ai kun kiva, menettekö Rukalle vai Leville?

Tällaisia keskusteluja käydään joulun, hiihtolomien ja pääsiäisen tienoilla varmasti monta kertaa. Rukan tai Levin tilalla saattaa olla jokin muu pohjoisen isoista hiihtokeskuksista, mutta olennaista on se, että lomaillaan jossain hiihtokeskuksessa.

Lapin matkailun hohtoa ei myöskään himmennä tieto siitä, että esimerkiksi Ruka ja Kuusamo sijaitsevat itse asiassa Pohjois-Pohjanmaalla.

Myös ruskaretket ovat suosittuja. Etenkin naismatkailijoiden osuus on syksyn ruskan aikaan suuri, matkailutilastot kertovat. Nämäkin retket tehdään pääasiassa hiihtokeskuksissa tai niiden läheisyydessä. Halutessaan syksyn väriloistoa voi ihastella vaikka ravintolan terassilta.

Niin mitä se Lapin matkailu nykypäivänä oikeastaan tarkoittaa. Onko hiihtokeskus synonyymi Lapin lomalle? Väittäisin, että aika monelle se on. Eikä siinä ole mitään pahaa, Lappi näyttää vain niin kovin erilaiselta Levin palveluiden äärellä kuin vaikkapa Karigasniemeltä katseltuna.

Aluetalouden kannalta yksinäiset tai pienessä porukassa kulkevat Lapin tosimatkailijat ovat lähes merkityksettömiä. Ne Lapin tosimatkailijat, jotka kulkevat tunturissa kartan, kompassin ja gps:n kanssa rinkka selässä, lämmittävät trangialla ruokaa ja fiilistelevät karua luontoa. Ne tyypit, jotka rojahtavat päivän kulkemisen jälkeen nukkumaan eivätkä suuntaa mihinkään menomestaan bailaamaan listahittien tahdissa.

> **Rikkaat norjalaiset ovat onnistuneet aluepolitiikassaan.**

sari.penttinen@maaseuduntulevaisuus.fi

Palveluiden määrä suurimmissa Lapin hiihtokeskuksissa on huikea. Löytyy pannukakkuravintoloita, lääkäripalveluita, kauneushoitoloita ja ties miten moneen erilaiseen tyyliin sopivia vaatekauppoja. Niissä taotaan euroja ja paljon.

Lapin tosimatkailijat saattavat jopa karsastaa hiihtokeskuksia. Mutta mitäpä se on keneltäkään muulta pois, jos itse viihtyy paremmin tiettömillä taipaleilla ja paikallisen ruokakaupan valikoima riittää.

Osa tosimatkailijoista menee tiettömien taipaleiden hurmoksessaan niin pitkälle, että he karsastavat jopa paikallisten yritystoimintaa. Satuinpa syksyllä kuulemaan enontekiöläiseltä eräpalveluyrittäjältä, että yksi hänen työntekijöistään oli saanut kuulla kunniansa eräältä tällaiselta tosimatkailijalta.

Työntekijä oli ollut kuljettamassa maastoliikenneluvalla varustetulla mönkijällä peräkärryn kanssa huonojalkaisia seniorikansalaisia nauttimaan erämaaluonnosta.

”Millä oikeudella te täällä ajelette ja häiritsette minun vaellustani?” voisi olla siisti tiivistys siitä, mitä tosimatkailijalla oli mielessä. Niinpä, millä oikeudella paikalliset yrittävät tienata elantonsa ja elää kotikonnuillaan?

Jokaisen tosimatkailijan pitäisi pystyä iloitsemaan ihan jokaisesta paikallisesta yrittäjästä, jolla on asiakkaita. Vaikka tosi-Lapin luonto on huikean kaunis, se on myös kovin toivoton maisema, jos siellä ei ole elonmerkkejä.

Kun ylittää valtakunnan rajan Norjan puolelle, siellä on paikoitellen Suomeakin huikeampia maisemia, mutta toivottomuutta paljon vähemmän. Rikkaat norjalaiset ovat onnistuneet aluepolitiikassaan meitä suomalaisia paljon paremmin.

LEHTIKATSAUS

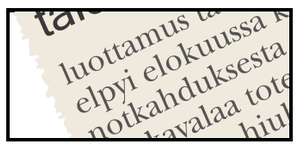

Hölmöläisten peiton jatkoa

Karjalaisen mukaan säästöjä ei synny vain maksajaa vaihtamalla. *”Hallitus asetti kunnianhimoisen tavoitteen saada aikaan miljardin euron säästöt vähentämällä kuntien tehtäviä.”*

”Tässäkin valtio sysää vastuun kunnille. Kuntien pitäisi laatia leikkauslistoja palveluista, joilla oikeasti saataisiin merkittäviä taloudellisia säästöjä, mutta kun palvelut ovat lakisääteisiä, eivät kunnat vapaudu velvoitteistaan.

Jos esimerkiksi pikkulasten kotihoidon tuki ja pelastuslaitosten ylläpito siirretään kunnilta valtion maksettavaksi, niin maksumies muuttuu, mutta vähenevätkö kustannukset. Näissäkin esimerkeissä valtio perii sitten kustannukset kunnilta ja veronmaksajilta – tavalla tai toisella, muodossa tai toisessa.

Hölmöläisten peiton jatkamista. Muutoksia, säästöjä ja taloudellisia vaikutuksia saadaan karsimalla lakisääteisiä palveluja. Se tekee kipeää, ei ole nopeaa, mutta välttämätöntä se on.”

Kivihiili jyrää hakkeen polton

Lapin Kansa ihmettelee hiiltä suosivaa energiapolitiikkaa. *”Suomessa kannetaan suurta huolta ilmaston lämpenemisestä, mutta harjoitetusta energiapolitiikasta sitä on vaikea huomata. Ulkomailta tuotavan kivihiilen käyttö kasvaa, vaikka kivihiili on kasvihuoneilmiön kannalta yksi haitallisimmista polttoaineista.”*

”Bioenergia Oy:n toimitusjohtaja Jyrki Peisan mukaan taustalla on useita syitä. Keskeisin on se, että metsähakkeella tuotetun sähkön tuki laski vuoden alussa. Se heikensi hakkeen kilpailukykyä kivihiileen nähden.”

”Metsähakkeen tuen nosto edellyttäisi EU-säädösten takia hallitukselta turpeen veron laskua. Tähän ei näytä olevan valmiutta.

Onko kysymys siitä, että muutamille poliitikoille turpeen käytön lopettaminen on niin keskeinen tavoite, että sen takia valtiovalta on valmis suosimaan kivihiiltä?”

Ikäpolitiikkaa voi parantaa

Aamulehti murehtii Suomen sijoittumisesta vasta sijalle 15 ikääntyvien hyvinvointivertailussa.
”Tulos on ikävä. Vaikkakin on huomattava, että tilastojen vertailtavuus ei kaikilta osin ole paras mahdollinen ja tietolähteiden vertailu on asiantuntijoiden mukaan vaikeaa. Kaikki tehdyt toimenpiteet eivät myöskään vielä näy tuloksissa.

Raportin tuloksiin on silti suhtauduttava vakavasti ja mietittävä, miten ikäpolitiikkaa voidaan vielä parantaa.

Ja joka tapauksessa on sanottava, että tänä vuonna voimaan astunut vanhuspalvelulaki on askel oikeaan suuntaan.”